

Politička participacija mladih u Hrvatskoj u kontekstu marginalizacije i nepovjerenja

Špilj, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:399903>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-17**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij novinarstva

POLITIČKA PARTICIPACIJA MLADIH U HRVATSKOJ U
KONTEKSTU MARGINALIZACIJE I NEPOVJERENJA

ZAVRŠNI RAD

Studentica: Ivana Špilj
Mentor: dr. sc. Vedran Jerbić

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. DEFINIRANJE „MLADIH”	4
2.1. Mladi kao problem i kao resurs.....	5
2.2. Problemi mladih.....	6
3. POLITIČKA PARTICIPACIJA I APATIJA.....	8
3.1. Politička participacija i pismenost mladih.....	9
4. NEPOVJERENJE MLADIH U POLITIČKE STRANKE I NJIHOVA MARGINALNOST.....	11
5. POLITIČARI I STRANKE NA DRUŠTVENIM MREŽAMA.....	13
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I REZULTATI	15
6.1. Predmet i ciljevi istraživanja.....	15
6.2. Metoda i uzorak.....	16
6.3. Rezultati i rasprava.....	16
6.3.1. Politička participacija mladih u institucionalnim i izvaninstitucionalnim aktivnostima.....	17
6.3.2. Stavovi mladih o političarima i političkim institucijama.....	20
6.3.3. Nepovjerenje mladih u političke stranke i političke aktere.....	21
6.3.4. Razlozi nepovjerenja.....	23
6.3.5. Političari na društvenim mrežama.....	24
7. ZAKLJUČAK.....	26
8. LITERATURA.....	28
DODATAK.....	30

1. UVOD

Mladi su kao društvena skupina oduvijek bili zanimljivi za istraživanje. Zbog socio-povijesnih okolnosti i općenito okruženja u kojemu su se razvijali i integrirali u društvo, njihova obilježja su specifična i jedinstvena u odnosu na druge društvene skupine. Neke od tih specifičnosti su proces ostvarivanja zadanih uloga u društvu, sama činjenica da se nalaze u tranziciji između mladosti i odraslosti, njihov nepovoljan društveni položaj u usporedbi s položajem ranijih generacija, produljena mladost, to jest izražena zavisnost od roditelja i drugih odraslih figura u njihovu životu i slično (Gvozdanić, Ilišin, Adamović, Potočnik, Baketa, i Kovačić, 2019: 3). Ta se specifičnost posebno odražava i na njihovu političku i demokratsku ulogu koju bi trebali preuzeti u društvu.

Još u svojim ranijim istraživanjima, politologinja Vlasta Ilišin (2002; 2003; 2005) je smatrala da su mladi sve manje zainteresirani za politiku, da su politički nepismeni i da ih prožima osjećaj bespomoćnosti kada pomisle o nekoj političkoj aktivnosti, dok istovremeno političke institucije i mehanizmi koji su trebali potaknuti mlade na sudjelovanje u političkim i demokratskim procesima nisu bili uspješni (Ilišin, 2003:42).

Ovaj se rad bavi političkom participacijom mladih u Hrvatskoj, polazeći od pretpostavke da su mladi politički apatični uslijed nepovjerenja i marginalizacije od strane političkih institucija. Rad se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu, kroz pregled literature, definirat će se mladi kao društvena skupina i njihovi problemi, definirat će se i politička participacija i apatija, kao i izvori nepovjerenja mladih u političke institucije i aktere, a posljednji će se dio usmjeriti na društvene mreže kao novo sredstvo za političku komunikaciju s mladima.

Drugi dio rada veže se uz istraživanje, koje je provedeno kvantitativnom metodom, putem online anonimnog anketnog upitnika, uz pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, kao i ljestvica koje mjere jačinu određenih stavova. Metoda ankete odabrana je jer pruža mogućnost prikupljanja mišljenja većeg broja ispitanika i to na anonimnan način, kako bi se potaknula iskrenost i otvorenost ispitanika u odgovorima, posebice u pitanjima otvorenog tipa. U tom je dijelu rada opisana metodologija, uzorak, ciljevi i na kraju sami rezultati koji će sažeti političku participaciju mladih u Hrvatskoj. Svrha ovoga istraživanja bila je ispitati stavove mladih o politici, definirati one političke aktivnosti u kojima sudjeluju, ali i ispitati u kojoj mjeri mladi gaje nepovjerenje prema političkim akterima te koji su razlozi tog nepovjerenja i distanciranosti od političkih procesa.

2. DEFINIRANJE „MLADIH”

Sastavljanje univerzalne i konačne definicije mladih mnogim je autorima predstavljalo velik izazov pa je definiranje mladih jednom rečenicom danas gotovo nemoguće. Kojim pristupom će se autori koristiti definirajući mlade, omladinu ili mladež, ovisi o njihovom teorijskom polazištu (Ilišin, 1999:20).

Definiranje dobne granice mladih također je stvorilo brojne nesuglasice pa se kao donja dobna granica mladih uzima 15 godina dok se gornja dobna granica zaustavlja na 25, 30 ili čak 35 godina, s obzirom na to da su osobe u dobnoj skupini od 30 do 35 godina po svojem stupnju zrelosti i pripremljenosti za svijet rada bliži populaciji mladih od 25 do 30 godina (Štefanić, 2010:11).

Uzimajući u obzir više različitih definicija koje su kroz nekoliko desetljeća osmišljavali različiti autori, Vlasta Ilišin i Vedrana Spajić Vrkaš (2017:12-13), definirale su četiri klasična i međusobno komplementarna pravca u proučavanju mladih kao specifične društvene grupe.

Prva i najčešća definicija mladih jest ona koja ih predstavlja kao dio populacije koji se nalazi u prijelaznoj životnoj fazi između djetinjstva i odraslosti. Prema tom teorijskom pristupu, mladi čine specifičnu društvenu skupinu koja je formirana na temelju drugačijeg društvenog položaja u usporedbi s drugim društvenim grupama i ima distinktivne vrijednosti i ponašanja, koja su rezultat preuzimanja društvenih uloga i procesa socijalizacije (Eisenstadt, 1964; Musgrove, 1965; Parsons, 1965; Coleman, 1974 cit. Prema Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017:12).

Uz taj je pristup dijelom povezan i koncept mladih kao supkulturno prepoznatljive društvene skupine, pri čemu se supkultura smatra putem do socijalizacije i integracije mladih u društvo, a s druge strane, promatra se i kao kolektivni odgovor mladih na vlastiti nezadovoljavajući položaj u društvu i na dominantne kulturne obrasce (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017:12).

Sljedeći pristup promatra mlade kao svjesne pripadnike generacije, to jest kao prepoznatljive socijalne i političke skupine koje su formirane na temelju zajedničkog socio-povijesnog iskustva i obrazaca ponašanja, odnosno na temelju različitih povijesnih zbivanja poput raznih ratova, kriza i slično (Mannheim, 1980; Braungart i Braungart, 1989 cit. prema Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017:13).

Posljednji pristup je sociopsihološki pristup, koji polazi od „mladosti kao životnog stadija primarno definiranog psihološkim rastom i razvojem kojim se stječe osobni identitet i integritet” (Erikson, 1965 cit. prema Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017:13). Uz ovaj se pristup veže i pojam kognitivne maturacije, to jest procesa kojim dolazi do razvitka složenih individualnih sposobnosti za razumijevanje socijalne okoline i prilagodbe istoj (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017:13).

Definiranje populacije mladih olakšavaju njezini zajednički elementi koji pomažu da se ona prepozna. Prije svega, ono predstavlja životnu dob, koja je određena značajkama društva u kojemu mladi žive (Ilišin, 1999:24). Važan element čini i činjenica da postoji raskorak između psihofizičke i socijalne zrelosti mladih, što je rezultat njihova neravnopravnog društvenog položaja u odnosu na stariju populaciju i svijet odraslih, a valja primijetiti kako su mladi određeni i raslojenošću društva u kojemu žive, što ih čini heterogenom skupinom (Ilišin, 1999:24).

2.1. Mladi kao problem i kao resurs

Mnogi autori ističu kako problem mladeži i njihove društvene marginalnost leži u produženoj mladosti, koja predstavlja usporeno preuzimanje trajnih društvenih uloga i sporije preuzimanje odgovornosti u procesu društvenog odlučivanja (Ilišin i Radin, 2007:17). Fenomen produžene mladosti zapravo predstavlja odgađanje ulaska mladih u svijet odraslih, sporu i slabu društvenu integraciju mladih koji sve više zavise od društva, odnosno odraslih, a najčešće roditelja (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017: 15-16). Tome često pridonosi i sve dulje trajanje institucionaliziranoga obrazovanja, nesigurne mogućnosti zapošljavanja, ekonomska ovisnost, kasno ili nikakvo osnivanje obitelji te nedovoljno uključivanje u društvene i političke procese odlučivanja (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017: 15-16).

Sve navedeno utječe na to da se na mlade gleda iz dva ugla – kao društveni resurs i kao društveni problem. Kada se o mladima govori kao o društvenom resursu, to znači da ih se promatra kao „predstavnik poželjne budućnosti, nositelje dominantnih društvenih vrijednosti koje se prenose s generacije na generaciju, ali i potencijalni izvor inovacija” (Ilišin i Radin, 2017:17) . Prema tome, mladima se trebaju osigurati uvjeti u društvu u kojima će se ne samo moći učinkovito razvijati, nego će biti u stanju donositi ispravne odluke koje će obilježiti populacijsku sadašnjost i budućnost.

Pristup mladima kao problemu definira mlade kao osjetljivu skupinu koja je sklona razvijanju raznih oblika devijantnog ponašanja, a zbog slabe integracije u društvu, ono ih još nije spremno zaštititi, već je puno predrasuda i nepovjerenja u njih (Ilišin i Radin, 2007:17).

Oba pristupa su istovremeno aktivna, a koji će u određenom trenutku biti dominantniji, ovisi o dinamici društvenih zbivanja i promjena. Mladi se kao resurs doživljavaju najčešće u razdobljima društvene stabilnosti i ekonomskog napretka, a mladi kao problem se doživljavaju u suprotnim

uvjetima, odnosno u uvjetima ekonomske nestabilnosti ili nezadovoljstva (Schizzerotto, Gasperoni, 2001 cit, prema Ilišin i Radin, 2007:17). Ipak, na odraslima je da mladima osiguraju resurse kojima će upravljati i stvarati željenu budućnost, posebice u nestabilnim vremenima koja velikom brzinom mijenjaju dinamiku društva i društvenih procesa.

2.2. Problemi mladih

Ranije su produžena mladost i zavisnost mladeži o odraslima navedeni kao važni problemi koji definiraju mlade u modernom društvu, a što se posebno nepovoljno odražava na preuzimanje participativne uloge građana, smanjujući vjerojatnost da će njihov glas biti uzet u obzir u procesima donošenja važnih odluka za društvo u kojemu žive (Kovačić i Gvozdanović, 2007:165).

Pri definiranju važnih obilježja mladih, valja naglasiti utjecaj tranzicijskog razdoblja, kao razdoblje mnogih promjena u kontekstu vrijednosti, participacije, stavova, ekonomskih faktora, međunarodnog okruženja te moći aktera i elita (Kovačić i Vrbat, 2014:57). Ta je tranzicija u Hrvatskoj bila dosta izazovnija nego u drugim postsocijalističkim zemljama zbog ratnih zbivanja i kriminala u privatizaciji što je rezultiralo dugotrajnim ekonomskim i socijalnim posljedicama (Kovačić i Vrbat, 2014:57). Osim toga, rezultiralo je i sve izraženijom marginalizacijom mladih, odnosno mladi postaju dio “društvene skupine koje unutar neke šire zajednice nemaju utjecaj na osnovne društvene procese i odnose” (Ilišin, 1999:53).

Tranzicija i osamostaljenje utjecali su na pojavu gospodarske i društvene krize, koje su usporile čitav društveni razvoj Hrvatske, a posljedice su najviše osjećali mladi, koji su se borili s nezaposlenošću i padom životnog standarda (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2007:19-20). Iako će se rad detaljnije baviti političkom apatičnošću u drugom dijelu, mnoga su istraživanja pokazala da se ona kod mladih dodatno povećava tijekom razdoblja gospodarskih i ekonomskih kriza, a kao glavni razlog tome navode činjenicu da su mladi više usmjereni na brže ostvarivanje ciljeva, a u kriznim razdobljima dodatno gube interes za sudjelovanjem u političkom procesu (Harris i sur., 2010 cit. Prema Botrić, 2023:84).

Osim što je prelazak iz nedemokratskog u demokratsko društvo za sobom donijelo potpuno nove društvene vrijednosti, što je samo po sebi nepredvidiv i kaotičan proces, mladi prolaze i tranziciju iz djetinjstva u odraslost (Kovačić i Vrbat, 2014:57). Takva dvostruka tranzicija mlade je stavila u vrlo nepovoljan položaj, čineći ih marginaliziranom društvenom skupinom čija se socijalizacija

odvija u okruženju u kojem društvene institucije, procesi i norme nestaju ili se radikalno mijenjaju, a što ih stavlja u rizične situacije (Ilišin, 2017, 329-330).

Vesna Štefanić (2010:12) tvrdi kako su mladi pogođeni osjećajem nesigurnosti i neizvjesnosti vlastite budućnosti te sumnjaju u postojanje rješenja za takvu neizvjesnost, što ih čini sklonima iskazivanju nezadovoljstva i otuđenima od društvenih i političkih procesa. Mladi se teško pouzdaju u svoje sposobnosti, a to ih čini pasivnom društvenom grupom koja se oslanja na sposobnosti i resurse drugih, odnosno odraslih. No, odrasli i društvena zajednica nisu zainteresirani za mlade, što za posljedicu ima to da mladi „nakon ostvarenja vlastitih obrazovnih, profesionalnih, stambenih, obiteljskih i drugih potreba, nemaju osjećaj odgovornosti spram te iste zajednice na koju se nisu mogli osloniti” (Štefanić, 2010:13-14).

3. POLITIČKA PARTICIPACIJA I APATIJA

U prethodnom poglavlju bilo je važno istaknuti glavne karakteristike i obilježja mladih, kako bi se njihovo specifično ponašanje, posebice u kontekstu političke participacije, moglo bolje i jednostavnije shvatiti. Svi ranije navedeni problemi utjecali su na dobro poznatu činjenicu koja mlade opisuje kao politički apatične ili, blaže rečeno, politički nezainteresirane. Osim razloga za tu političku otuđenost, važno je definirati i pojmovni okvir istraživanja političke participacije mladih.

U prošlosti se na političku participaciju gledalo kao na sve one građanske aktivnosti koje su više ili manje izravno usmjerene na odabir vladinog osoblja i/ili akcije koje oni poduzimaju (Verba i Nie, 1972:2 cit. Prema Weiss, 2020). Ipak, takva uska definicija, kao i one koje su kasnije proizašle

iz nje, nisu potpuno ispravne, s obzirom na to da građani mogu sudjelovati u puno širim političkim aktivnostima od samog glasanja ili pridruživanja strankama; poput protestnih aktivnosti, volonterskih i humanitarnih aktivnosti te članstva u raznim nevladinim i društvenim udrugama koje svojim djelovanjem utječu na rad vladajućih (Vujačić, 2000:120).

Prema tome, u političku participaciju spadaju sve institucionalne i izvaninstitucionalne političke aktivnosti građana, koje izravno utječu na rad vlasti i funkcioniranje demokratskog društva (Kovačić i Vrbat, 2014:63). Institucionalno djelovanje podrazumijeva izbore kao ishodišnu točku demokratskog političkog sustava, a izvaninstitucionalno političko djelovanje uključuje prosvjede, političke bojkote, potpisivanje peticija, dijeljenje letaka, pisanje pisama političarima, građanske neposluhe, ali i volonterski i humanitarni rad (Kovačić i Vrbat, 2014:63).

Prema Vladimiru Vujčiću (2000:115) participacija nije važna samo kao sredstvo izražavanja potreba i zahtjeva prema vladajućima, već ona ima i „ekspresivno značenje u smislu slobode izražavanja i djelovanja ili ostvarivanja kvalitete života i političkog zadovoljstva ljudi”. Prema tome, participacija omogućuje prelazak osoba iz statusa podanika u status građana te intenzivno utječe na politička prava i jednakost ljudi, s obzirom na to da se pretpostavlja da povećana politička participacija utječe na veću responzivnost vladajućih na društvene i političke preferencije građana (Vujačić, 2000:117).

Kaase i Barnes (1979: 527 cit. Prema Vujačić 2000:123) razvili su četiri modela političkog djelovanja. Prvi model tiče se političke apatije, a povezuje se uz one osobe koje nemaju interes za politiku i u njoj zato ne sudjeluju, dok drugi model ističe političku pasivnost, prema kojoj ljudi gaje interes ka politici, ali u njoj svejedno ne sudjeluju (Kaase i Barnes, 1979: 527 cit. Prema Vujačić 2000:123). Spominju i model ekspresivnog djelovanja, koji se tiče onih koji nemaju interes za politiku, ali u njoj sudjeluju, a posljednji model, odnosno model instrumentalnog djelovanja, znači da osobe imaju interes za političke aktivnosti i u njima sudjeluju kako bi ostvarili nekakav osobni cilj (Kaase i Barnes, 1979: 527 cit. Prema Vujačić 2000:123). Iako ova podjela nije potpuna i savršena, na jednostavan način objašnjava najčešće političko ponašanje građana općenito.

3.1. Politička participacija i pismenost mladih

Kada govorimo o politici za mlade, ona se definira kao „skup mjera kojima se stvara poticajno okruženje za društveni, ekonomski, politički i drugi razvoj mladih s ciljem njihove aktivne participacije, kako u društveno-političkom životu, tako i na tržištu rada” (Kovačić i Gvozdanić, 2017:264).

Kovačić i Vrbat (2014:62) participaciju mladih u politici saželi su u tri kategorije prema kojima je ta participacija definirana kao napor mladih osoba da se organiziraju oko pitanja njihovog izbora rješavanja problema, zatim kao napor odraslih kako bi uključili mlade u društvene procese te kao naponi mladih i odraslih da se zajedno udruže u međugeneracijska partnerstva.

Politička je participacija kod mladih, kako navodi Ilišin (2017:185), dosta slaba, odnosno izražena je otuđenost mladih od političkih procesa. Ta se otuđenost definira kao isključenost mladih iz procesa odlučivanja uz istodobno smanjenje mogućnosti legitimnog posredovanja određenih interesa u političku sferu (Ilišin, 2017:185). Ono se najviše primjećuje u dugotrajnom smanjivanju njihova izlaska na izbore i učlanjivanja u političke stranke, a najčešće je popraćeno i rastom nepovjerenja u političke institucije (Ilišin, 2017:186).

Bartul Vuksan-Ćusa i Michael Jennewein (2024) u svome su istraživanju došli do zaključka da su adolescenti (18 - 21 godina) i mlađe odrasle osobe (22 - 29 godina) sklonije većoj izbornoj apstinenciji. Istaknuli su kako je ravnopravno sudjelovanje u izborima iznimno važno jer ako određena skupina ne sudjeluje u izborima, ne može se očekivati da će njihovi interesi biti adekvatno zastupljeni u parlamentu. U tom slučaju, pitanja koja se tiču budućnosti mladih poput klimatskih promjena i zasnivanje obitelji, teško mogu biti riješeni bez participacije upravo njih samih (Vuksan-Ćusa i Jennewein 2024).

Istraživanje koje je Vlasta Ilišin provela 2017. godine, pokazuje da mladi najčešće preferiraju izvaninstitucionalne političke aktivnosti poput demonstracija, bojkota i potpisivanja peticija te one aktivnosti koje su usmjerene na konkretnu svrhu i sadašnjost jer djeluju s namjerom da što prije ostvare neposredni rezultat. Da su mladi skloniji rješavati partikularne društvene probleme, dokazuje i činjenica da su, osim navedenih izvaninstitucionalnih političkih aktivnosti, voljni sudjelovati i u volonterskom i humanitarnom radu, kao i u radu organizacija civilnog društva. Distanciranosti mladih od institucionalne politike pridonosi i njihov doživljaj da politički akteri nisu dovoljno senzibilizirani i fokusirani na rješavanje specifičnih generacijskih problema (Ilišin, 2017:186 – 187).

Osim toga, za političku je participaciju i angažiranost mladih, izrazito važno i političko obrazovanje (Gutmann, 1987 cit. Kovačić i Vrbat, 2014:58). U onim državama u kojima je zabilježen visok stupanj nezainteresiranosti mladih za politiku, raste rizik od politički nepismenih mladih danas i potencijalno nekompetentnih upravljača sutra (Kovačić i Vrbat, 2014:61). Teško da će politički nekompetentne osobe sa sigurnošću sudjelovati u političkim procesima i odlučivanjima, a to ih čini sve više apatičnima te ugrožava ideju demokratskog društva.

U istraživanju Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, autori Nikola Baketa, Kosta Bovan i Jelena Matić Bojić (2021.) su pokazali da mladi ne posjeduju znanja o prvim izborima u Hrvatskoj, o tome tko je aktualni predsjednik Vlade ili o odnosima država u Europskoj Uniji. Zaključili su da u proteklih šest godina nije došlo do pomaka u povećanju političkog znanja i informiranosti mladih.

Do sličnih su nalaza došli i Kovačić i Vrbat (2014) kada su proveli istraživanje o političkoj participaciji mladih u Zagrebu i došli do zaključka da mladi Zagrepčani „razmjerno malo politički participiraju, a kada participiraju to ovisi o obrazovanju, dobi i članstvu u političkoj stranci”. Rezultati su pokazali da je zagrebačka mladež relativno politički nekompetentna, da imaju razvijene stavove o političkom djelovanju, ali ih niska razina informiranosti zaustavlja u sudjelovanju u političkim procesima (Kovačić i Vrbat 2014:71).

4. NEPOVJERENJE MLADIH U POLITIČKE STRANKE I NJIHOVA MARGINALNOST

Kao što je i ranije spomenuto, jedan od najvećih problema koji se vežu uz političku apatiju mladih jest njihovo nepovjerenje u političke institucije i političke aktore, kao i osjećaj distanciranosti od istih.

Političko povjerenje obično se definira kao „sažeta procjena u kojoj mjeri sustav odgovara na potrebe građana te vjerovanje da će učiniti ispravno i u odsustvu stalnog nadzora” (Miller, 1990: 358 cit. Prema Franc i Međugorac 2015:47). Renata Franc i Vanja Međugorac (2015:48), u svome radu spominju dva teorijska pristupa razumijevanju političkog povjerenja. U prvom pristupu političko povjerenje ovisi o stavovima i vrijednostima koje osobe stječu u djetinjstvu i koje se prenose s generacije na generaciju, uz isticanje društvenog povjerenja kao jedne od najvažnijih neposrednih odrednica (Inglehart, 1997 cit. Prema Franc i Međugorac 2015:48). Drugi pristup je institucionalni pristup, prema kojemu su upravo efikasnost i učinkovitost institucija, glavni faktori

koji utječu na povjerenje među građanima (Hakhverdian, 2011 cit. Prema Franc i Međugorac 2015:48).

Kada govorimo o mladima, njihovo okruženje, obitelj i prijatelji svakako mogu utjecati na to povjerenje. Ako je pojedinac okružen osobama koje nisu politički aktivne i koje otvoreno izražavaju nepovjerenje i nezadovoljstvo radom političkih institucija, nije neuobičajeno da i on stekne jednake stavove i razmišljanja.

Gvozdanović (2014) navodi kako se distanciranost mladih od politike može definirati kroz tri pristupa koja se uvelike tiču nepovjerenja u političke institucije i osjećaj marginalizacije. Prvi pristup, psihosocijalni pristup, naglašava individualističku kulturu mladih, odnosno objašnjava kako su mladi skloniji ispunjavanju kratkoročnih osobnih potreba pri čemu šire društvene i javne probleme zanemaruju (Benedicto, 2013 cit. Prema Gvozdanović, 2014). Sociostrukturni pristup se tiče svih problematičnih i zahtjevnih uvjeta s kojima se mladi susreću pri društvenoj integraciji, a koji utječu na njihovo nepovjerenje prema političkim subjektima i institucijama. Treći pristup orijentira se upravo na političku marginalizaciju mladih prema kojoj su specifični interesi mladih i njihove potrebe zanemarene od strane političkih aktera, što izaziva nepovjerenje prema politici i njezinim institucijama (Benedicto, 2013 cit. Prema Gvozdanović, 2014).

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (2021.) je u suradnji s nekoliko fakulteta proveo istraživanje prema kojemu su došli do nalaza da najmanje povjerenja uživaju pravosuđe i političke institucije, posebno političke stranke, dok većinsko povjerenje sudionika pripada samo vojsci i znanstvenicima. Slične je rezultate dobila i Ilišin (2017:201), koja zaključuje da mladi najviše povjerenja imaju u policiju i Crkvu, a najmanje u tijela predstavničke i izvršne vlasti s posebnim naglaskom na političke stranke.

Razina povjerenja koju će društvo imati u institucije ovisi o tome koliko ljudi vjeruju tim institucijama da rade u njihovu interesu, a visok stupanj nepovjerenja kod mladih sugerira na to da institucije zanemaruju njihove probleme i potrebe (Gvozdanović, 2014).

Ilišin (2017:28) je također u radu "Paradoksi demokratskog potencijala suvremene generacije mladih" spomenula fenomen prema kojemu je u Hrvatskoj dvostruko više mladih koji su članovi političkih stranaka od onih koji strankama vjeruju. U istraživanju Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu (2021.), autori navode da je razlog tomu mišljenje mladih da bez članstva u političkoj stranci ne mogu ostvariti svoje ciljeve i postići onaj položaj u društvu kojemu teže.

To nepovjerenje mladih najčešće je rezultat njihova doživljaja političkih stranaka kao korumpiranih te doživljaja političkih aktera kao onih koje nije briga za javno dobro, već isključivo mare za uske partikularne interese. Bivši ministar zaštite okoliša i energetike Slaven Dobrović u jednom je intervjuu pojasnio kako to nepovjerenje polazi i od činjenice da mladi otkad znaju za sebe gledaju istu političku situaciju koja se vrti oko mnogih njima nevažnih tema te se slabo bavi problemima s kojima se susreću, poput adekvatno plaćenog radnog mjesta i rješavanja stambenog pitanja (Moslavac, 2024).

Prema tome, marginalizacija i činjenica da politički akteri zanemaruju probleme mladih, jedni su od najvažnijih razloga zašto mladi ne vjeruju političkim institucijama i zašto ne sudjeluju u politici.

5. POLITIČKE STRANKE NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

Veoma važnu ulogu u pridobivanju javnosti i poticanju političke participacije igra političko komuniciranje. Brian McNair (2008:36 cit. Prema Tomić, 2020:74) tvrdi da političko komuniciranje uključuje „sve oblike komunikacije kojima se služe političari i drugi politički akteri u svrhu ostvarivanja specifičnih ciljeva; komunikaciju koju prema nekim akterima usmjeravaju nepolitičari, kao što su birači i novinski kolumnisti; komunikaciju o tim akterima i njihovim aktivnostima kakva postoji u izvješćima, uvodnicima i drugim oblicima medijske rasprave o politici”.

Zoran Slavujević (1990 cit. prema Tomić, 2020:78) naveo je kako političko komuniciranje ima najmanje tri funkcije - razmjenu informacija između različitih političkih subjekata, političku edukaciju i socijalizaciju i funkciju političkog uvjeravanja odnosno persuazije. Kako je već dobro poznato da mladi izbjegavaju tradicionalne medije i kanale kojima političari komuniciraju, mnogi su se odlučili da će mladima političke poruke distribuirati putem društvenih mreža, a najviše putem Instagrama i TikToka.

Tako se na Tik Toku sada može pronaći i profil predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića, koji broji nešto više od 38 tisuća pratitelja, a njegovi videozapisi informativnog su

karaktera, poput izbora ili obnove grada Zagreba, ali mnogi ipak sadrže njegove komentare na određene društvene probleme i odgovore na pitanja građana.

Gong (2024) je analizirao izborne kampanje na društvenim mrežama devet relevantnih političkih stranaka u periodu od 1. ožujka do 16. travnja 2024. godine. Došli su do zaključka da je Most potrošio najviše sredstava na Facebook i Instagram oglase, dok su Facebook videozapisi SDP-ovaca najgledaniji. HDZ je najviše objavljivao na Facebooku, a Možemo! je najčešće koristio Instagram, dok je Domovinski pokret imao najveći broj Facebook i Instagram oglasa (Gong, 2024).

Takvi su rezultati dokaz da su političke stranke i njezini akteri prepoznali koliko su društvene mreže važne, ne samo u informiranju javnosti o političkim procesima, već i u poticaju javnosti da u njima sudjeluje. Naravno da će aktivnost političkih aktera i stranaka na društvenim mrežama biti veća u razdobljima izbora, ali neke stranke, poput stranke Možemo!, popularne su na društvenim mrežama i izvan tih perioda. Posebice na Tik Toku, gdje skoro svakodnevno objavljuju videozapise koji nisu vezani samo za izbore, već i za različite probleme s kojima se javnost susreće, a rezultat su politike vladajućih. Kroz svoj sadržaj, često kritiziraju i komentiraju rad i ponašanje ostalih političkih aktera.

Gabriela Galić i Domagoj Bebić (2020:84) u svome su radu istaknuli kako su kandidati na hrvatskim predsjedničkim izborima 2014./2015. „propustili iskoristiti potencijal društvenih mreža za zblizavanje s biračima te da su ih više koristili za slanje političkih poruka i dijeljenje informacija o samim kampanjama”. Ipak, kandidati na hrvatskim predsjedničkim izborima 2019./2020. intenzivno su koristili Facebook za personalizaciju politike, odnosno koristili su različita sredstva i tehnike kako bi se približili biračima i djelovali im kao „jedni od nas“ (Galić i Bebić, 2020:97). To pokazuje kako je u ovih desetak godina aktivnost političkih aktera na društvenim mrežama u cilju provođenja političke komunikacije, znatno porasla.

Ono što predstavlja veliki problem u čitavoj ovoj priči upravo je doživljaj javnosti ovakve političke komunikacije. Naime, u komentarima ispod objava političara na društvenim mrežama česte su uvrede na njihov osobni ili stranački račun, a u velikoj su mjeri prisutni i komentari koji spadaju u kategoriju govora mržnje (Zimo, 2024). Tako se često može naići na komentare ksenofobnog ili rasističkog sadržaja, koji potiču na diskriminaciju i nasilje. Pitanje govora mržnje na digitalnim platformama i brisanje takvih komentara je veoma delikatno jer sukobljava pravo i slobodu izražavanja i pravo na zaštitu ugleda i dostojanstva.

Sve veća politička promidžba i aktivnost stranaka i političara na društvenim mrežama dobar je znak da su političari jedan korak bliže mladima i da su prepoznali važnost da svoje političke poruke usmjere i na njih, na način koji mladima najviše odgovara. Ipak, postavlja se pitanje koliko je ta njihova aktivnost shvaćena ozbiljno ili su njihovi korisnički profili samo još jedan kanal za širenje uvredljivih poruka i ismijavanja političkih aktera.

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I REZULTATI

6.1. Predmet i ciljevi istraživanja

Temeljno istraživačko pitanje ovog rada bilo je usmjereno na pojašnjavanje dimenzija političke kulture i participacije, odnosno apatije mladih u Hrvatskoj. Na temelju referentne literature, rad polazi od pretpostavke da mladi u Hrvatskoj nisu zainteresirani za politiku, da rijetko sudjeluju u institucionalnim i izvaninstitucionalnim političkim aktivnostima, da nisu politički kompetentni i da se osjećaju marginalizirano i otuđeno od političkih aktera i stranaka, izražavajući visoku razinu nepovjerenja.

Ovome istraživanju cilj je bio ispitati nekoliko problema. Prvi problem jest ispitati sudjeluju li mladi u institucionalnim i izvaninstitucionalnim političkim aktivnostima i procesima ravnomjerno.

Hipoteza 1: Mladi češće sudjeluju u izvaninstitucionalnim oblicima političkih aktivnosti, a rijetko ili nikad u institucionalnim oblicima političke aktivnosti.

Drugi problem kojim se bavi ovo istraživanje jesu stavovi mladih o politici i političkim akterima, odnosno institucijama. Pretpostavka je da je mladima politika dosadna i nezanimljiva, da nisu sigurni u svoje sposobnosti i znanje koje su vezani uz političke procese, te da nemaju povjerenja u političke aktere i da se osjećaju otuđeno i zanemareno od istih.

Hipoteza 2: Mladi u Hrvatskoj nisu politički kompetentni.

Hipoteza 3: Mladi u Hrvatskoj izražavaju visoko nepovjerenje u političke institucije i aktere.

Hipoteza 4: Mladi se osjećaju marginalizirano i zanemareno od strane političkih institucija i njihovih programa.

Treći problem ovoga istraživanja vezan je uz političke aktere na društvenim mrežama i doživljaj mladih o aktivnostima političkih stranaka i političara na njima, kao i uspješnost takve aktivnosti u poticanju mladih na političku participaciju.

Hipoteza 5: Mladi prate političke aktere i institucije na društvenim mrežama i njihove sadržaje.

Hipoteza 6: Sadržaji političkih aktera i institucija potiču mlade na političku participaciju.

6.2. Metoda i uzorak

Istraživanje je provedeno kvantitativnom metodom, odnosno online anketnim upitnikom, koje je provedeno tijekom svibnja i lipnja 2024. Godine. Upitnik je bio podijeljen putem aplikacije Whatsapp uz poziv da se on proslijedi drugim potencijalnim sudionicima. Sudionicu su upitnik ispunjavali anonimno, a sastojao se od 30 pitanja.

Prvi dio pitanja odnosio se na socio-demografska obilježja ispitanika, a ostatak pitanja na stavove ispitanika o politici, na odabir političkih aktivnosti u kojima sudjeluju, na njihova politička opredjeljenja, na razinu povjerenja koje imaju prema političkim akterima, razloge nepovjerenja i aktivnostima političara i stranaka na društvenim mrežama. Upitnik se sastojao od pitanja otvorenog tipa, koja su ispitanicima omogućavala opširnije i detaljnije odgovaranje, ali i pitanja zatvorenog tipa, a uz pomoć Likertove ljestvice mjereni su stavovi ispitanika na temelju njihova slaganja i neslaganja sa ponuđenim tvrdnjama.

U istraživanju su sudjelovale 83 osobe u dobi od 15 do 30 godina, a najviše je onih između 19 i 26 godina. Sudionici su različitog stupnja obrazovanja, pa su tako 9% ispitanika učenici srednje škole, 69% je onih koji pohađaju preddiplomski studij, a njih 7% diplomski, dok jako mali dio sudionika čine osobe koje ne studiraju, već su zaposleni. Najveći broj ispitanika čine mladi iz Zagreba i

okolice, čak 43%, dok ostatak čine mladi iz Splitsko-dalmatinske županije, Zadarske, Dubrovačko-neretvanske, Istarske i ostalih krajeva Hrvatske.

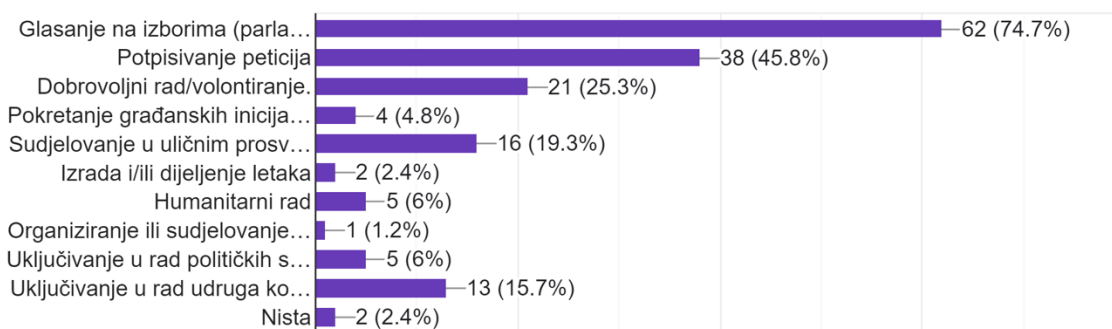
Iako je svrha ovoga istraživanja testirati neke od postavki koje su iznesene u prethodnom dijelu rada, važno je naglasiti kako je najveći nedostatak ove metode nemogućnost kontrole reprezentativnosti uzorka.

6.3. Rezultati i rasprava

Kao što je već ranije spomenuto, pitanja u anketi podijeljena su na nekoliko dijelova, prema glavnim problemima istraživanja, na temelju kojih se ispitala politička participacija i političke navike mladih, stavovi prema politici i političkim aktivnostima, stavovi o političkim institucijama i akterima u smislu nepovjerenja i marginalizacije te na kraju o stavovima o sadržajima političkih aktera na društvenim mrežama.

6.3.1. Politička participacija mladih u institucionalnim i izvaninstitucionalnim aktivnostima

Ispitanici su u upitniku trebali označiti ili napisati one političke i građanske aktivnosti u kojima sudjeluju.

Grafikon 1. : Političke i građanske aktivnosti u kojima mladi sudjeluju

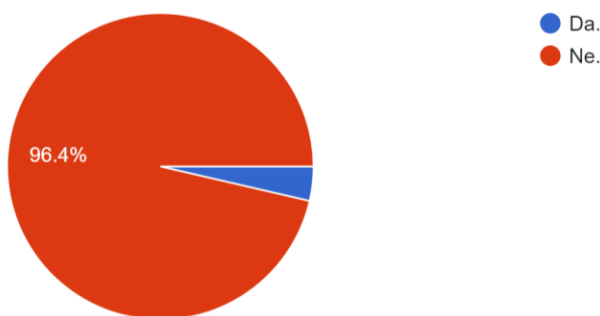
Prema prikazanom da su mladi najčešće spremni izlaziti na izbore i glasati (75%), potpisivati peticije (46%), volontirati (25%) te sudjelovati u prosvjedima (19%). Isto što se moglo zaključiti na temelju referentne literature, da se zaključiti i na temelju ovih rezultata, a to je da su mladi skloniji izvaninstitucionalnim oblicima političke participacije, dok su institucionalni oblici, poput

uključivanja u rad političkih stranaka veoma nepopularni među mladima, pa je od 83 ispitanika, tek 6% dio neke političke stranke. Ipak, nešto je više, čak 15%, onih koji su dio udruga i organizacija koje se bave programima za mlade. Navedeni rezultati dokazuju točnost prve hipoteze da mladi češće sudjeluju u izvaninstitucionalnim aktivnostima, a rijetko u institucionalnim.

Među onima koji su članovi neke stranke tek je troje ispitanika, a članovi su SDP-a i Istarskog Demokratskog Sabora. Nešto više ispitanika, točnije 8% sudionici su neke druge političke ili građanske udruge ili organizacije, poput udruge Mladi za domovinu, Udruga volontera i Hrvatske akademske zajednice.

Jeste li član neke političke stranke?

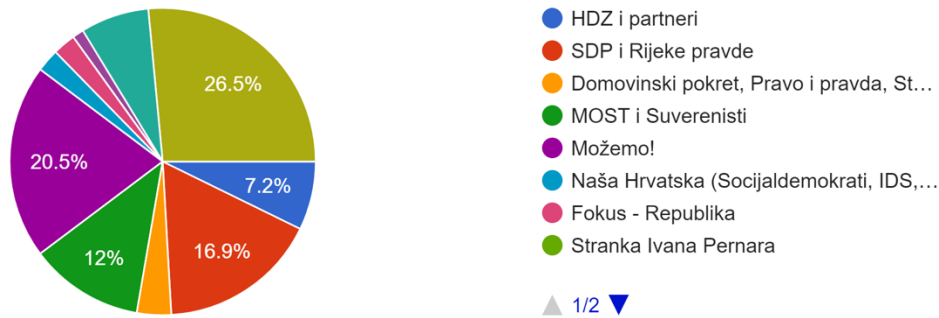
83 responses

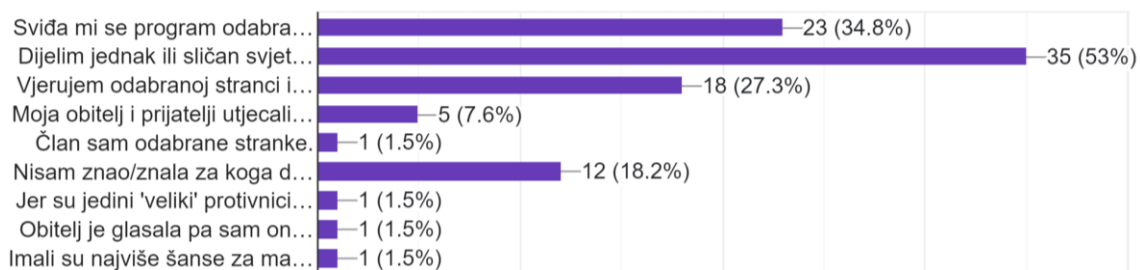
Grafikon 2.: Članstvo mladih u političkim strankama

Mladi su kao razloge zašto ne sudjeluju u nekim aktivnostima uglavnom naveli nedostatak slobodnog vremena ili manjak informiranosti o aktivnostima, udrugama i programima, a čak 73% odgovorilo je kako nemaju ambicije sudjelovati u dodatnim aktivnostima, izuzev ovih u kojima već sudjeluju.

Na posljednjim parlamentarnim izborima 2024. godine, glasalo je 70% ispitanika, 25% ih nije izašlo na izbore, a ostali nisu punoljetni pa nisu bili u toj mogućnosti. Mladi su najviše glasova dali stranci Možemo! (26%), zatim stranci SDP-a (17%), stranci Most (10%), dok je nekolicina glasala za HDZ (7%), Domovinski pokret (3%), te za stranke Naša Hrvatska, Fokus i Radnička fronta. 7% ispitanika odbilo je odgovoriti na ovo pitanje.

Grafikon 3.: Stranke za koje su mladi glasali na parlamentarnim izborima 2024. godine

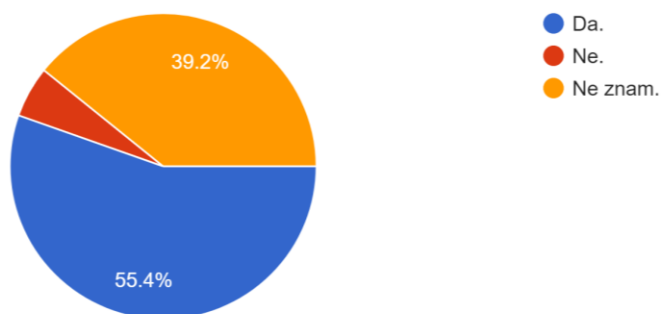
Grafikon 4.: Razlozi zbog kojih su mladi glasali za odabranu stranku

Na pitanje zašto su svoj glas dali toj stranci, ispitanici su uglavnom davali razloge poput tih da im se sviđa program odabrane stranke (35%), da dijele jednak svjetonazor s tom strankom (53%) i da imaju povjerenje u tu stranku (27%). Osim toga, mnogi su za razloge naveli i kako su za odabranu stranku glasali zbog obitelji i prijatelja koji su glasali za istu (8%), čak 18% ispitanika je glasalo za odabranu stranku “nasumično” jer nisu znali kome drugom dati svoj glas, a neki su sami navodili kako su glasali za određenu stranku u vjeri da mogu “maknuti HDZ s vlasti” (5%).

Ispitanici su morali odgovoriti i na pitanje bavi li se stranka za koju su glasali problemima mladih. 55% odgovorilo je potvrdno, 5% odgovorilo je da se ta stranka ne bavi problemima mladih, a čak 40% odgovorilo je da ne zna. Posebno je zanimljiva ta činjenica da ne znaju bavi li se stranka za koju su sami glasali problemima njihove generacije, a pitanje se postavlja je li to zbog toga što mladima to nije važno ili zbog toga što te stranke jako slabo i neučinkovito kroz svoj program promoviraju probleme mladih.

Bavi li se program stranke za koju ste glasali problemima mladih?

74 responses

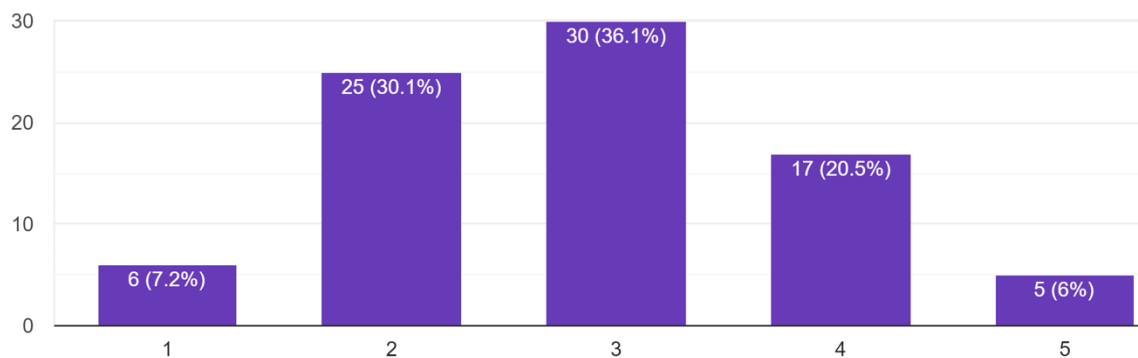
Grafikon 5.: Svjesnost mladih o uključenosti problema mladih u programe političkih stranaka

6.3.2. Stavovi mladih o politici i političkim institucijama

Sljedeći dio pitanja odnosio se na to koliko se mladi slažu ili ne slažu sa navedenim tvrdnjama. Sa tvrdnjom da je politika nepoštena i da zato u njoj ne žele sudjelovati većina ispitanika (51%) odgovorili su da se u potpunosti slažu ili da se djelomično slažu, dok je njih 26% bilo neutralno. Ipak, na tvrdnju da je politika dosadna, većina ispitanika bila je naklonjena neslaganju s tom tvrdnjom ili su ostali neutralni.

Većina se ispitanika, čak njih 53%, slaže ili djelomično slaže s tvrdnjom da ne posjeduju dovoljno znanja o politici, dok se 34% ispitanika ne slaže s tom tvrdnjom, dok se 88% ispitanika slaže ili djelomično slaže da mladima nedostaje kvalitetnog političkog obrazovanja. Političko obrazovanje predstavlja veliki problem u Hrvatskoj, iako se u srednjim školama može učiti politika i gospodarstvo, a fakulteti nude mnoge politološke kolegije, problem je opća politička pismenost i znanje o aktualnostima u političkom svijetu kojega mladi teško imaju priliku usvojiti. 36% ispitanika složilo se ili se djelomično složilo s tvrdnjom da se osjećaju kao da ne mogu ništa promijeniti, pa zato ne sudjeluju u politici.

Ispitanici su ocjenjivali i svoju razinu političke kompetencije, pa su na ljestvici od jedan do pet trebali označiti koliko za sebe misle da su politički kompetentni. Broj pet je predstavljao najvišu razinu kompetencije, a jedan najnižu.

Grafikon 6.: Razina političke kompetencije mladih

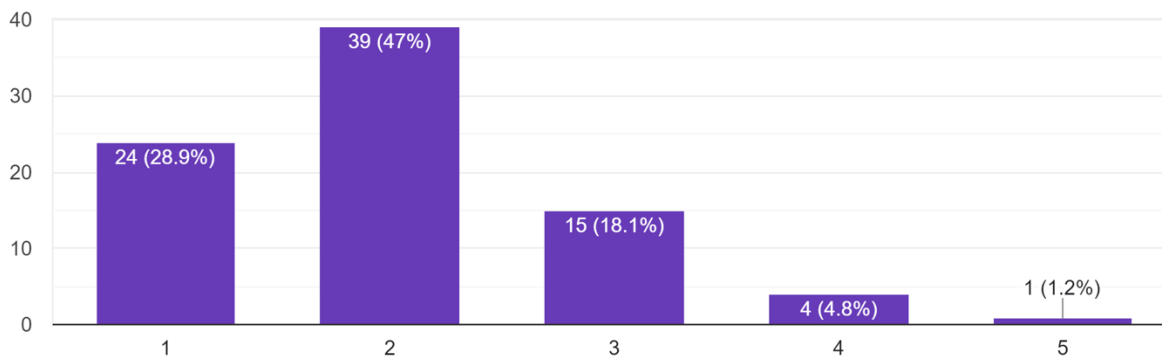
Samo 6% ispitanika sebe percipira kao izrazito politički kompetentnu osobu, a 21% kao poprilično kompetentnu. 36% ispitanika sebe doživljava kao osrednje politički kompetentnu osobu, dok je njih 37% sebe ocijenilo kao osobe niske ili vrlo niske političke kompetencije. Ovakvi rezultati najčešće su povezani s ranije navedenom političkom pismenošću, koja je vrlo nisko izražena među mladima. Nedovoljna politička pismenost ne može odgojiti ni političke kompetentne osobe, a takve osobe sklone su se potpuno otuđiti od politike. Navedeni rezultati dokazuju točnost hipoteze da su mladi politički nekompetentni, uz problem političke pismenosti općenito.

6.3.3. Nepovjerenje mladih u političke stranke i političke aktere

Ključni problem ovog čitavog rada upravo je odnos mladih i političkih institucija, odnosno nepovjerenje i osjećaj marginaliziranosti mladih od političkih aktera.

Mladi su upitani da na ljestvici od jedan do pet označe koliko povjerenja imaju u političke stranke. Broj pet je predstavljao najvišu razinu povjerenja, a jedan najnižu.

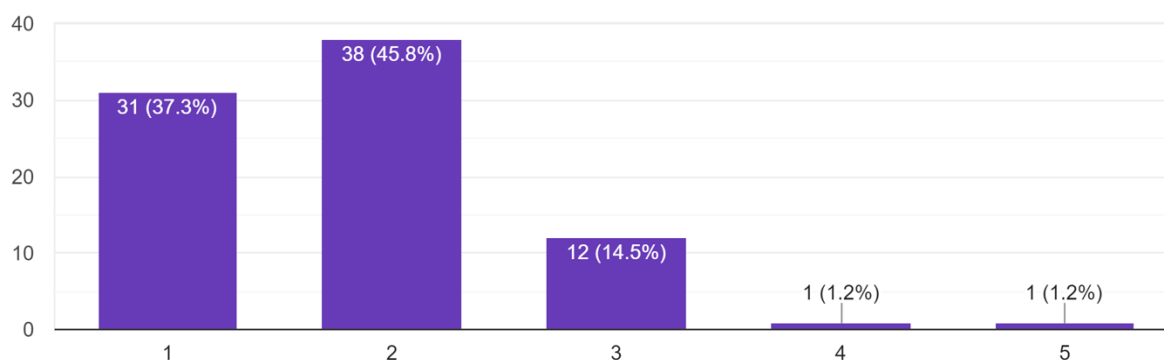
Tek 5 ispitanika ocijenilo je svoju razinu povjerenja kao visoko i izrazito visoko, dok je njih 76% naklonjeno niskoj i izrazito niskoj razini povjerenja. Preostalih 18% neutralnih je osjećaja.

Grafikon 7.: Razina povjerenja mladih u političke institucije

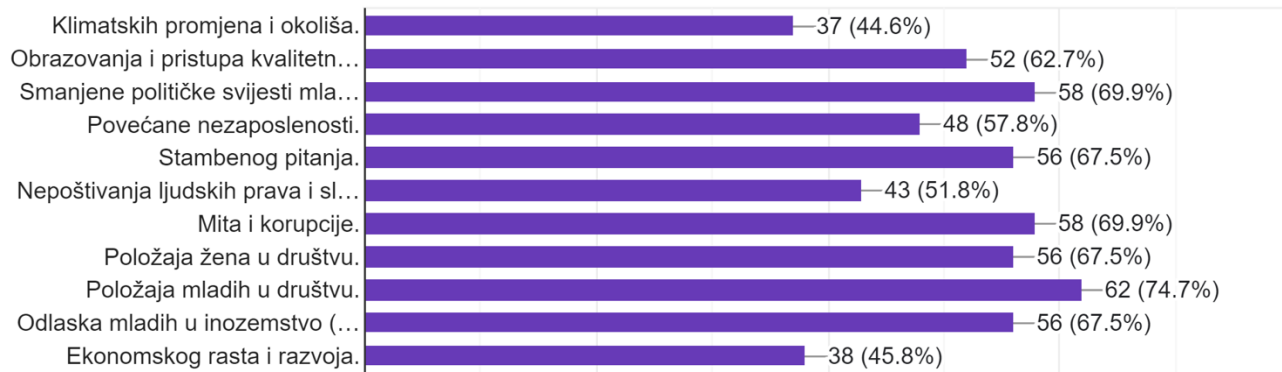
Ovakav rezultat potvrđuje ranije navedenu hipotezu da mladi nemaju povjerenje u političke stranke, a i slaže se sa tvrdnjama autora koji su provodili ranije spomenuta istraživanja. Također je 76% ispitanika odgovorilo kako se slaže ili djelomično slaže sa tvrdnjom da se političari i njihove stranke ne obraćaju dovoljno mladima, a 65% istaknulo je kako se također slaže ili djelomično slaže politički akteri ne bave problemima mladih.

Svoju su razinu zadovoljstva s načinima na koje političke stranke rješavaju probleme mladih, također trebali ocijeniti od jedan do pet.

Grafikon 8.: Razina zadovoljstva mladih u rješavanje problema mladih od strane političkih institucija

Prema grafu jasno je da velika većina ispitanika, točnije njih 83%, nije zadovoljna s načinima na koje politički akteri i institucije brinu o problemima mladih. Već ranije u radu je navedeno kako mladi ne osjećaju kao da rad političkih institucija dopire do njih. Mladi su se kroz upitnik dobili priliku i izraziti o problemima mladih za koje smatraju da političke institucije dovoljno ili nedovoljno brinu. U probleme mladih uglavnom spadaju problemi klimatskih promjena i okoliša, obrazovanje, stambeno pitanje, nezaposlenost, korupcija i još mnogi koji su navedeni u grafu.

Grafikon 9.: Mišljenja mladih o problemima mladih o kojima se političke institucije dovoljno ne bave

Iz grafa se da zaključiti da za svaki pojedinačni problem većina ispitanika smatra da ga političke institucije zanemaruju ili da se o njemu dovoljno ne bave. Najviše ispitanika smatra kako se ne bave problemom položaja mladih u društvu (74%), uz što se vežu problemi položaja žena, ali i mladih koji odlaze u inozemstvo te nezaposlenost.

Sveprisutni problem Hrvatske koji osjećaju i mladi jesu mito i korupcija, za koje također smatraju da nisu u fokusu vladajućih. Za nove probleme poput klimatskih promjena, mladi skoro jednako smatraju da se političke institucije njima bave i ne bave dovoljno, a zeleni razvitak i održivost ipak su veliki dio programa određenih stranaka poput stranke Možemo!, a prema rezultatima se vidi da je veliki broj mladih sklon upravo toj stranci.

Iz prikazanog se može zaključiti da većina mladih nije zadovoljna količinom pažnje i sredstava koje političke institucije i politički akteri ulažu u probleme mladih, a potvrđuje se i hipoteza da se mladi osjećaju marginalizirano i zanemareno od strane stranaka i političkih aktera. S obzirom na to da mladi uglavnom ne sudjeluju u radu stranaka, rijetko kada imaju svog glasnog predstavnika, koji bi naglašavao njihove probleme. Stariji političari usmjereniji su na umirovljenike koje mogu lakše i jednostavnije pridobiti, nego što je to slučaj s mladima.

6.3.4. Razlozi nepovjerenja

Sudionici su sami mogli navesti razloge zašto ne vjeruju političkim institucijama i akterima. Mnogi su istaknuli korupciju kao glavni razlog, afere i skandale u koje su vladajući upleteni,

neispunjavanje obećanja, kriminal i općeniti osjećaj kao da stranke i političari ne žele ništa promijeniti.

Jedan od ispitanika istaknuo je da im ne vjeruju „*jer do sada nisu nikad dokazali suprotno i popravili položaj mladih u našoj državi, samo je fokus na umirovljenike. Nas mlade se ne sluša te automatski misle da nemamo dovoljno znanja i iskustva općenito o životu te da je to argument zašto nas i naše probleme ne vide*”.

„*Jer se glavne političke stranke najviše bave tematikom umirovljenika i ekonomije, na razini koja nema veliki utjecaj na svakodnevnu kvalitetu života mladih, i na svjetonazorska pitanja koja veliku većinu mladih ne zanimaju. Također, način na koje (hrvatsko) društvo funkcionira i predstavlja politiku kao nešto loše i dosadno, s najvećom dozom polarizacije sukobljenih stranaka do sad ne pomaže tome da mladi počnu pratiti politiku*”, još je jedan od odgovora koji ide u prilog tezi da je fokus na problemima koji ne utječu na mlade.

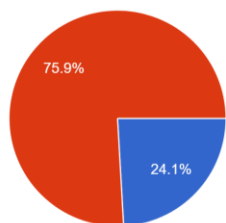
Neki su ispitanici istaknuli i problem u vladajućoj stranci i izborima te problem političke nepismenosti: „*Već osam godina je na vlasti stranka koja je duboko korumpirana, a koja se zbog umreženosti sistema i dalje bira na izborima. Isto tako, puno mladih je politički neobrazovano, a sustav ništa ne čini po tom pitanju, vjerojatno jer bi veća politička osviještenost dovela do smanjenja moći istog tog sustava*”.

„*Dovoljno je pogledati nezrelo ponašanje i prepucavanje političara na samo jednoj sjednici Sabora. Također, svaki put prije svakih izbora obećavaju svašta, a onda na kraj ne bude ništa od pola toga, u prijevodu ne drže se obećanja i riječi koje su dali, a mladi drže do takvih oblika poštenosti i ponašanja. U svakoj stranci ima barem jedan, ako ne i više korumpiranih političara..*”, istaknuo je jedan od ispitanika navodeći slično mišljenje kao i većina i kritizirajući političare kao aktere koji se u javnom prostoru ne ponašaju uvjerljivo, što stvara sliku mladima o politici kao prostoru prepucavanja.

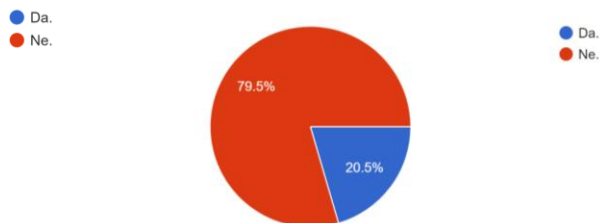
6.3.5. Političari na društvenim mrežama

Iako je aktivnost političara i stranaka na društvenim medijima sve veća, tek 21% ispitanika prati profile i sadržaje političara, a njih 24% prati političke stranke.

Pratite li neke političke stranke na društvenim mrežama?
83 responses

Pratite li političare na društvenim mrežama (Instagram, TikTok, Facebook...)?
83 responses

Grafikon 11. i 12. : Omjeri mladih koji prate i koji ne prate političke stranke i političare na društvenim mrežama

Oni koji ih prate, naveli su da prate Andreja Plenkovića, Predraga Freda Matića, Ivanu Kekin, Sandru Benčić, Katarinu Peović, Ivana Pernara, Zorana Milanovića, Tomislava Tomaševića te Ninu Skočak (koja je stvorila veliku popularnost na Tik Toku intenzivno se obraćajući mladima). Treba spomenuti da se prate i strani političari poput Donalda Trumpa i Viktora Orbana. Od stranaka na društvenim mrežama je najpopularnija stranka Možemo!, koja na Tik Toku objavljuje puno sadržaja, a mnogo toga je usmjereno mladima.

69% ispitanika navelo je kako ih prati zbog zanimljivog sadržaja koji objavljuju i koji im je zanimljiv, 40% kao razlog označilo je kako na taj način pružaju podršku toj stranci ili političaru, 9% na taj način sudjeluje u javnoj raspravi, a 22% ih prati jer im je njihov sadržaj smiješan i jer ih zabavljaju komentari ispod sadržaja. Mnogo mladih zato prati Ivana Pernara, kontroverznog političkog aktera kojemu su upravo mladi glavna publika, ali je on njima najčešće predmet šale.

Jedan od ispitanika naveo je kako je to „dobar način da se time približe mladima, ali naravno treba dobro koristiti taj komunikacijski kanal, a ne primjerice kao Ivan Pernar”.

Mnogi ispitanici smatraju da je aktivnosti političara i stranaka na društvenim mrežama pozitivna jer, kako kaže jedan ispitanik, „mladima je zanimljivije kada se mogu poistovjetiti s nekim tko se bavi istim stvarima kao i oni, zato je Tiktok učinkovitiji nego televizijske debate”.

Ispitanici su istaknuli kako su mediji prostor u kojemu mladi provode najviše vremena, pa je logično da je onda to i najbolji kanal za dopiranje do mladih, ali i da ono zahtjeva dozu opreznosti, što je istaknuo jedan ispitanik.

„Sve ovisi o tome kakav sadržaj izbacuju na tim profilima. Smatram da nije dobro kada se političari pokušavaju previše približiti mladima i pokušavaju biti "kul", pa rade raznorazne tiktok trendove. Čini mi se da na taj način samo proizvode kontraefekt te da ih mladi ne doživljavaju

ozbiljno. S druge strane, ako stavljaju neke objave poput toga za što se bore i što su kao stranka postigli, mislim da je to dobro jer na taj način informiraju mlade.”.

Upravo je to taj „kontraefekt” glavni razlog zašto neki ispitanici misle da društvene mreže ipak nisu najbolji pristup mladima, pa smatraju da se političari time više sramote nego što zapravo utječu na političku pismenost i participaciju mladih.

Ipak, sve se to može sumirati komentarom jednog od ispitanika: „Mislim da mnoge političke stranke u Hrvatskoj koriste društvene mreže na kojima se promoviraju kao predstavnici svih ljudi iako to već dugo nisu te sve što rade izgleda lažno. Iako, kad bi postojale nove političke stranke koje bi zastupale prave političke vrijednosti, posebno se zauzimale za ostanak mladih u Hrvatskoj, onda bi društvene mreže bile savršen odabir za političku aktivnost i promociju.”.

Na temelju dobivenih odgovora i podataka, postavljena hipoteza da mladi prate političare na društvenim mrežama može se potvrditi, iako njihov broj nije velik. Hipoteza o tome da političari i stranke na društvenim mrežama utječu na političku participaciju mladih podložna je potvrđivanju, s obzirom na to da su mladi potvrdili kako ih prate zbog informiranja i sudjelovanja u javnoj raspravi.

7. ZAKLJUČAK

Ispisujući podatke istraživanja koja su provedena prije dvadesetak godina, prije deset ili pet godina te ispisujući ove koji su rezultat ovoga rada, čini se da mnogo toga nije promijenilo. Mladi su i dalje društvena skupina koja teško pronalazi svoje mjesto u političkoj sferi, a još teže se tamo zadržava.

Provedeno je istraživanje potvrdilo postavljenu hipotezu da mladi i dalje češće sudjeluju u izvaninstitucionalnim aktivnostima poput potpisivanja peticija, glasanja na izborima, prosvjeda, demonstracija i volontiranja, a svoje vrijeme i pažnju rijetko kada usmjeravaju na rad u strankama i političkim udrugama i organizacijama, što ih često izopćava i iz samih programa stranaka. Osim toga, potvrđena je i hipoteza da se mladi smatraju politički nekompetentnima, a razumijevanje politike i političkih procesa im je strano do te mjere da mnogi od njih nisu upoznati ni sa programima političkih stranaka, a čak nisu posve sigurni ni u to kojem svjetonazoru stranke pripadaju. Smatraju da je političko obrazovanje u državi nekvalitetno i da bi, da je kvalitetnije,

mladi bili više zainteresirani za sudjelovanje u političkom životu jer im politika nije dosadna, već ne znaju kako biti dio nje.

Na temelju istraživanja također se može primijetiti visoka razina nepovjerenja mladih u političare i političke institucije, a najčešći razlozi tomu su osjećaj da politički akteri olako prelaze preko problema s kojima se suočavaju mladi, a više se usmjeravaju na probleme umirovljenika. Osim toga, ispitanici smatraju da postoji određena predrasuda političkih subjekata o nezainteresiranosti mladih o politici, što ih dodatno distancira od nje. Najveći razlog nepovjerenja mladih, ipak leži u izraženoj korupciji i kriminalu političkih institucija, koje mladi vide samo kao sredstvo ostvarivanja vlastitih potreba, a ne potreba zajednice. Prema tome, mlade karakterizira i osjećaj razočarenja u rad političara i institucija jer obećanja koja su dali godinama ne dolaze ni blizu ostvarenja. Time se potvrđuje pretpostavke da mladi ne vjeruju političkim akterima i da se osjećaju marginalizirano.

Društvene mreže zaista su zanimljiv i dobar noviji alat za obraćanje mladima pa većina ispitanika prati sadržaj koji na njima politički akteri objavljuju, posebice pripadnike stranke Možemo!, kojoj su mladi najprivrženiji. Iako se političari poput Pernara na društvenim mrežama prate samo radi zabave, većina ispitanika izražava veliku važnost aktivnost političkih aktera na internetskim platformama radi vlastite informiranosti, ali i izražavanja mišljenja i stavova.

Da se zaključiti da politička apstinencija mladih nije samo rezultat njihove nezainteresiranosti o politici, već je ona rezultat i rijetkih prilika koje imaju za političko obrazovanje, a politički akteri nisu dovoljno angažirani da ih privuku u politički prostor, već su usmjereni na održavanje vlastitog statusa u političkom okruženju i ostvarivanju osobnih ciljeva i potreba.

Za daljnje razvijanje i istraživanje ove teme, bilo bi poželjno istražiti koje institucije provode programa političkog opismenjavanja, ali potrebno je i istražiti što mladi žele, kakve aktivnosti i alate smatraju potrebnima da im budu poticaj u političkoj participaciji.

8. LITERATURA

Botrić, Valerija (2023) Aktivacija mladih u hrvatskom društvu: kakva je uloga financijskih ograničenja?. *Suvremene teme* 14 (1):83-102.

Baketa, Nikola i dr. (2021) *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj: istraživački izvještaj za 2021. godinu*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Franc, Renata i Međugorac, Vanja (2015) Mladi i (ne)povjerenje u institucije: moguće odrednice i posljedice. U: Ilišin, V., Gvozdanić, A., Potočnik, D. (ur.) *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja ; Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, str. 47-63.

Galić, Gabriela i Bebić, Domagoj (2021) Politička komunikacija kandidata na društvenim mrežama na hrvatskim predsjedničkim izborima 2019./2020. *Medijske studije*, 12(23); 78-102.

Gong.hr (2024) <https://gong.hr/2024/05/03/koliko-se-objavilo-a-koliko-platilo-kako-politicke-stranke-vode-izborne-kampanje-na-drustvenim-mrezama/> Pristupljeno: 12. lipnja 2024.

Gvozdanović, Anja (2014) Politički utjecaj i vrijednosti kao odrednice političkog povjerenja mladih u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju* 44(1), 5-30.

Gvozdanović, Anja, Ilišin, Vlasta, Adamović, Mirjana, Potočnik, Dunja, Baketa, Nikola i Kovačić, Marko (2019) *Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018./2019.*. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung (FES).

Ilišin, Vlasta i Spajić Vrkaš, Vedrana (2017) *Generacija osujećenih: Mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Ilišin, Vlasta (2014) Paradoksi demokratskog potencijala suvremene generacije mladih. U: Ilišin, V., Gvozdanović, A., Potočnik, D. (ur.) *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, str. 15-46.

Ilišin, Vlasta (1999) *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.

Ilišin, Vlasta (2003) Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. *Politička misao: Croatian political science review* 40(3), 37-56.

Jerleković, Laura (2024) Pitali smo vodeće stranke što njihovi programi donose mladima. *Studentski.hr* 11. travnja <https://studentski.hr/studenti/vijesti/pitali-smo-vodece-stranke-sto-njihovi-programi-donose-mladima> Pristupljeno: 30. Svibnja 2024.

Kovačić, Marko i Gvozdanović, Anja (2017) Poznavanje generacijskih problema i potreba kao temelj kvalitetne politike za mlade u Hrvatskoj. U: Ilišin, V. i Spajić-Vrkaš, V. (ur.) *Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Zagreb, Institut za društvena istraživanja, str. 261-291.

Kovačić, Marko i Vrbat, Ivana (2014) „Znam da ništa ne znam“: politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu. *Suvremene teme* 7(1): 56-76.

Moslavac, Ivana (2024) Apolitichnost mladih u Hrvatskoj zabrinjava: 'Misle da je vrlo teško bilo što promijeniti'. *Direktno.hr* 3. ožujka. <https://direktno.hr/direkt/apoliticnost-mladih-u-hrvatskoj-zabrinjava-misle-da-je-vrlo-tesko-bilo-sto-promijeniti-339687/> Pristupljeno: 30. Svibnja 2024.

Mreža mladih Hrvatske (2024) Analiza stranačkih programa o uključenosti mladih. <https://www.mmh.hr/vijesti/analiza-stranackih-programa-o-ukljucenosti-mladih> Pristupljeno: 30. Svibnja 2024.

Štefančić, Vesna (2010) Kult(ura) mladocentričnosti. U: Bužinkić, Emina (ur.) *Mladi i društvo – pitanje identiteta*. Zagreb: Studija o mladima za mlade, str. 10-16.

Tomić, Zoran (2020) *Političko komuniciranje*. Sveučilište Sjever.

Vujčić, Vladimir (2000) Politička participacija. *Politička misao* 37(1), 115-140.

Vuksan-Ćusa, Bartul i Jennewein, Michael (2024) *Tko (ne) glasa u Hrvatskoj?*. Vienna: FES Regional Office for International Cooperation, Democracy of the Future.

Weiss, Julia (2020) What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes. *Frontiers in Political Science*, 2(1): 1-13.

Zimo.dnevnik.hr (2024) Snose li političari odgovornost za govor mržnje na društvenim mrežama? <https://zimo.dnevnik.hr/clanak/snose-li-politicari-odgovornost-za-govor-mrznje-na-drustvenim-mrezama--826594.html> Pristupljeno: 12. Lipnja 2024.

DODATAK

Politička participacija mladih u Hrvatskoj u kontekstu marginalizacije i nepovjerenja

Politička pasivnost mladih sve je veći problem hrvatskog društva, a uz neadekvatno političko obrazovanje, problem čini i nedovoljna zainteresiranost i ambicioznost za sudjelovanje u političkim aktivnostima.

Svrha upitnika je istražiti u kojoj su mjeri mladi u Hrvatskoj politički aktivni, u kojim političkim aktivnostima najviše sudjeluju, a u kojima najmanje, vjeruju li političkim institucijama i osjećaju li se distancirano od njih.

Sudjelovanje u upitniku je anonimno, a rezultati istraživanja koristit će se u svrhu Završnog rada na Preddiplomskom studiju novinarstva na Fakultetu političkih znanosti.

Hvala Vam što ste odlučili sudjelovati u ovom istraživanju, zaista cijenim Vašu pomoć.

DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

Kojeg ste spola?

- Muškog
- Ženskog
- Ne želim se izjasnit

Koliko godina imate?

- 15-18
- 19-22
- 23-26
- 27-30

Trenutačno pohađate:

- Srednju školu
- Preddiplomski studij
- Diplomski studij
- Specijalistički/doktorski studij
- Ne studiram, zaposlen/a sam
- Ne studiram, nezaposlen/a sam
- Other:

Iz koje županije dolazite?

- Zagrebačka županija
- Krapinsko-zagorska županija
- Sisačko-moslavačka županija
- Karlovačka županija
- Varaždinska županija
- Koprivničko-križevačka županija
- Bjelovarsko-bilogorska županija
- Primorsko-goranska županija
- Ličko-senjska županija
- Virovitičko-podravska županija
- Požeško-slavonska županija
- Brodsko-posavska županija
- Zadarska županija
- Osječko-baranjska županija
- Šibensko-kninska županija
- Vukovarsko-srijemska županija
- Splitsko-dalmatinska županija
- Istarska županija
- Dubrovačko-neretvanska županija
- Međimurska županija
- Grad Zagreb

GLASANJE NA PARLAMENTARNIM IZBORIMA**Jeste li glasali na posljednjim parlamentarnim izborima (2024.)?**

- Da.

- Ne.
- Nisam punoljetan/punoljetna.

Jeste li glasali na parlamentarnim izborima prije četiri godine (2020.)?

- Da.
- Ne.
- Nisam bio/bila punoljetan/punoljetna.

Za koju stranku ili koaliciju ste glasali na posljednjim parlamentarnim izborima?

- HDZ i partneri
- SDP i Rijeke pravde
- Domovinski pokret, Pravo i pravda, Stranka Nezavisni
- MOST i Suverenisti
- Možemo!
- Naša Hrvatska (Socijaldemokrati, IDS, PGS, Nezavisna platforma Sjever)
- Fokus - Republika
- Stranka Ivana Pernara
- Odlučnost i pravедnost
- Hrvatska stranka prava
- Radnička fronta
- Ne želim odgovoriti
- Nisam glasao/la
- Other:

Koji su razlozi zbog kojih ste svoj glas dali toj stranci? (Ako niste glasali preskočite ovo i sljedeće pitanje)

- Sviđa mi se program odabrane stranke.
- Dijelim jednak ili sličan svjetonazor kao i predstavnici odabrane stranke.
- Vjerujem odabranoj stranci i njezinim predstavnicima.
- Moja obitelj i prijatelji utjecali su na mene da glasam za odabranu stranku.
- Član sam odabrane stranke.
- Nisam znao/znala za koga drugo glasati.
- Other:

Bavi li se program stranke za koju ste glasali problemima mladih?

- Da.
- Ne.
- Ne znam.

POLITIČKI STAVOVI I NAVIKE

Odaberite one političke i građanske aktivnosti u kojima sudjelujete: (Ako sudjelujete u nekim aktivnostima koje nisu već navedene, molim Vas da ih upišete sami)

- Glasanje na izborima (parlamentarnim, lokalnim, predsjedničkim, europskim..)
- Potpisivanje peticija
- Dobrovoljni rad/volontiranje.
- Pokretanje građanskih inicijativa na društvenim mrežama
- Sudjelovanje u uličnim prosvjedima
- Izrada i/ili dijeljenje letaka
- Humanitarni rad
- Organiziranje ili sudjelovanje u štrajku
- Uključivanje u rad političkih stranaka
- Uključivanje u rad udruga koje provode programe za mlade
- Other:

Postoje li neke političke i građanske aktivnosti u kojima biste voljeli sudjelovati, ali ne sudjelujete?

- Da.
- Ne.

Ako ste na prethodno pitanje odgovorili potvrdno (DA), molim Vas da obrazložite što Vas sprječava u njihovu sudjelovanju.

Izrazite svoje slaganje odnosno neslaganje s navedenim tvrdnjama.

	Slazem se.	Djelomično se slazem.	Niti se slazem, niti se ne slazem.	Djelomično se ne slazem.	Ne slazem se.
Politika je nepoštena i zato ne želim u njoj sudjelovati.					
Politika je dosadna i zato ne želim u njoj sudjelovati.					
Nemam dovoljno znanja o politici da bih u njoj sudjelovao/la.					
Osjećam se kao da ne mogu ništa					

promijeniti, zato ne sudjelujem u politici.					
Političke stranke ne bave se problemima s kojima se suočavaju mladi.					
Političke stranke više pažnje obraćaju na umirovljenike i stariju populaciju, nego mladima.					
Smatram da se političari ne obraćaju dovoljno mladima kroz političke kampanje.					
Ne vjerujem političkim strankama i njihovim predstavnicima.					
Smatram da mladima nedostaje kvalitetnog političkog obrazovanja.					
Ne posjedujem dovoljno znanja o tome što zastupa koja politička stranka.					

Na ljestvici od 1 do 5 označite koliko za sebe mislite da ste politički kompetentni (5 predstavlja najvišu razinu kompetencije, a 1 najnižu).

1 2 3 4 5

POLITIČKE STRANKE

Jeste li član neke političke stranke?

- Da.

- Ne.

Ako jeste, koja je stranka u pitanju?

_____.

Što Vas je motiviralo da joj se pridružite?

- Potreba da radim nešto korisno.
- Želja za druženjem i upoznavanjem novih ljudi.
- Stjecanje novih znanja i vještina.
- Osjećaj da u suradnji s drugima mogu promijeniti stvari na bolje.
- Ostvarivanje vlastitih potreba i interesa.
- Potreba da se moj glas čuje.
- Višak slobodnog vremena.
- Nagovor obitelji/prijatelja.
- Other:

Jeste li član neke druge političke institucije/organizacije/udruge?

- Da.
- Ne.

Ako jeste, navedite o kojoj je instituciji/organizaciji/udruzi riječ.

_____.

S kojim problemima mladih se političke stranke bave, a s kojima bi se trebale više baviti?

Ako ste svjesni nekog problema mladih za koji smatrate da je važan, a koji nije naveden u upitniku, molim da ga upišete u sljedećim sekcijama u za to predviđeno polje.

Smatram da se političke institucije dovoljno bave problemima:

- Klimatskih promjena i okoliša.
- Obrazovanja i pristupa kvalitetnom obrazovanju.
- Smanjene političke svijesti mladih.
- Povećane nezaposlenosti.
- Stambenog pitanja.
- Nepoštivanja ljudskih prava i sloboda.
- Mita i korupcije.
- Položaja žena u društvu.
- Položaja mladih u društvu.
- Odlaska mladih u inozemstvo (rad u inozemstvu).

- Ekonomskog rasta i razvoja.
- Other:

Smatram da se političke institucije nedovoljno bave problemima:

- Klimatskih promjena i okoliša.
- Obrazovanja i pristupa kvalitetnom obrazovanju.
- Smanjene političke svijesti mladih.
- Povećane nezaposlenosti.
- Stambenog pitanja.
- Nepoštivanja ljudskih prava i sloboda.
- Mita i korupcije.
- Položaja žena u društvu.
- Položaja mladih u društvu.
- Odlaska mladih u inozemstvo (rad u inozemstvu).
- Ekonomskog rasta i razvoja.
- Other:

Na ljestvici od 1 do 5 označite razinu zadovoljstva s načinima na koje političke stranke rješavaju probleme mladih (5 predstavlja najvišu razinu zadovoljstva, a 1 najnižu).

1 2 3 4 5

Na ljestvici od 1 do 5 označite koliku razinu povjerenja imate u političke stranke (5 predstavlja najvišu razinu povjerenja, a 1 najnižu).

1 2 3 4 5

Molim Vas da navedete barem jedan razlog zašto mislite da mladi općenito nemaju povjerenja u političke stranke.

POLITIČARI NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

Pratite li političare na društvenim mrežama (Instagram, TikTok, Facebook...)?

- Da.
- Ne.

Ako ste na prethodno pitanje potvrdno odgovorili, molim Vas da navedete osobu ili osobe o kojima je riječ.

Pratite li neke političke stranke na društvenim mrežama?

- Da.
- Ne.

Ako ste na prethodno pitanje potvrdno odgovorili, molim Vas da navedete stranku ili stranke o kojima je riječ.

Označite razloge zbog kojih pratite političare i njihove stranke na društvenim mrežama.

- Sadržaj koji objavljuju me informira i zanimljiv mi je.
- Sadržaj koji objavljuju mi je smiješan i zabavljaju me komentari ispod sadržaja.
- Na taj način iskazujem podršku određenom političaru ili političkoj stranci.
- Na taj način sudjelujem u javnoj raspravi.
- Other:

Smatrate li da je aktivnost političara i političkih stranaka na društvenim mrežama dobar način da privuku pažnju mladih i da ih potaknu na političku aktivnost? Napišite da/ne i kratko (ili dugo) obrazložite svoj stav.
